

– К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.

3. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг.ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1248 с.

4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

6. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова КМУ від 24.09.2008 № 886 // Урядовий кур'єр. – 31.10.2008. – № 204.

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми: проект закону № 3651 від 20.11.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49118

8. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.

9. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. – Х.: Право, 2012. – 432 с.

УДК 347.133

Пазій Е. В., аспірант,
Національний університет
«Одеська юридична академія», м. Одеса, Україна

ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНА ПРИРОДА КОЛЕКТИВНИХ УГОД

У законодавстві України вирізняються два види соціально-партнерських актів – колективні угоди і колективні договори. Як акти соціального діалогу, вони повинні підлягати відповідним принципам, цілям і завданням.

Поняття «колективна угода» в національну юридичну практику було впроваджено Законом України «Про колективні договори і угоди» від 1 липня 1993 року [1]. Проте зазначеним Законом поняття колективної угоди не визначається, а у чинному КЗпП взагалі відсутні норми про даний вид соціально-партнерських угод. Поняття колективної угоди відсутнє й у Законі України «Про соціальний діалог в Україні» від 23 грудня 2010 року [2], у ст. 8 якого передбачені тільки рівні, на яких укладаються колективні угоди.

Поняття колективних угод визначається в науковій та навчальній літературі. Як відзначає Н. М. Клименчук, колективна угода – це акт, який містить загальні принципи регламентації соціально-трудових відносин і

пов'язаних з ними економічних відносин та який укладається між повномочними представниками працівників і роботодавців на державному, регіональному і галузевому рівнях у межах їх компетенції [3, с. 8].

На думку Н. Б. Болотіної, угода – це правовий акт, що укладається між соціальними партнерами і містить їхні зобов'язання щодо встановлення умов праці, зайнятості та соціальні гарантії для працівників держави, галузі, регіону [4, с. 795].

На нашу думку, колективні угоди можна визначити як правові акти, що укладаються між сторонами соціального діалогу і регулюють трудові, соціальні та економічні відносини на національному, галузевому і територіальному рівнях.

Колективні угоди видається можливим розглядати у декількох значеннях. По-перше, як вже відзначалося, це правові акти, що регулюють трудові, соціальні та економічні відносини на відповідних рівнях.

По-друге, колективні угоди є актами соціального діалогу та його правовою формою. У ст. 1 Закону України «Про соціальний діалог в Україні» соціальний діалог визначається як процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, в питаннях формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин. Таким чином, у колективних угодах фіксуються конкретні результати досягнення спільних домовленостей та прийняті сторонами рішення, що виражаються в їх зобов'язаннях із різних питань трудових, соціальних, економічних відносин.

По-третє, правові норми, що визначають правові принципи розробки, укладення та виконання колективних угод є складовою інституту колективного трудового права «Колективні угоди та колективні договори».

За своєю юридичною природою колективні угоди є нормативними угодами. Вони є джерелами трудового права і займають проміжне місце між централізованими і локальними нормативно-правовими актами.

Критерієм класифікації колективних угод у ст. 3 Закону України «Про колективні договори і угоди» називаються сфери відносин, що ними регулюються, відповідно до яких виділяються наступні угоди: 1) генеральна, що встановлює загальні принципи регламентації трудових, соціальних, економічних відносин та гарантії для працівників на національному рівні; 2) галузева, що визначає загальні умови оплати праці, трудові гарантії та пільги для працівників відповідної галузі господарювання – сфери економічної діяльності; 3) територіальна, що регулює відповідні відносини та встановлює гарантії та пільги для

працівників у межах певної території.

Законодавець вирізняє поняття колективної угоди та колективного договору. Незважаючи на наявність загальних рис, це різні правові акти, що відрізняються за сторонами, змістом, рівнями, сферою дії, порядком укладення та ін. Колективний договір завжди укладається на локальному рівні на двосторонній основі, а колективна угода – на національному, галузевому, територіальному рівнях на двосторонній або тристоронній основі.

У Законі України «Про колективні договори і угоди» чітко визначено співвідношення колективних угод із законодавством, колективним і трудовим договорами. Важливою є норма про заборону включення до змісту колективних угод умови, що погіршують порівняно з чинним законодавством становище працівників (частина друга ст. 5 Закону). Такі умови відповідно до зазначеної статі є недійсними.

Незважаючи на те, що відносини з ведення переговорів і укладення колективних угод входять до предмету трудового права, у чинному КЗпП відсутні норми, що регламентують зазначені відносини. Прибічники такого підходу вважають це нормальним явищем, оскільки зміст колективних угод охоплює не тільки сферу праці, а інші сфери – зайнятості, соціального забезпечення, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища тощо. Такий підхід викликає заперечення, адже, як вже відзначалося, норми про колективні угоди є складовою відповідного інституту трудового права.

На жаль, у проекті Трудового кодексу України № 1658 зазначену прогалину не усунуто. Із Книги шостої «Колективні трудові відносини» виключено главу про ведення колективних переговорів і укладення колективних договорів, угод і збережено лише одну ст. 343 «Колективні переговори та укладення колективного договору та угоди», згідно з якою порядок розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців визначаються законом.

Література

1. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
2. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.
3. Клименчук Н. М. Колективні угоди як акти соціального партнерства: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.05 / Н. М. Клименчук; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2011. – 18 с.
4. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник / Н. Б. Болотіна. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 860 с.